

ESITYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE HAMINAN KAUPUNGIN TOIMENPIDEOHJELMAKSI ITÄMEREN TILAN PARANTAMISEKSI

Ympäristölautakunta 6.5.2008 § 57

Haminan kaupunki on vastannut 10.3.2008 myönteisesti Helsingin ja Turun kaupunkien esittämään haasteeseen Itämeren tilan parantamiseksi ja sitoutunut laatimaan toimenpideohjelman toukokuun 2008 loppuun mennessä.

Laaditun toimenpideohjelman pohjana on käytetty Helsingin ja Turun kaupunkien toimenpideohjelmaa ja siinä listattuja toimenpiteitä soveltuvin osin. Keskeisiä tekijöitä Itämeren tilan kannalta ovat erityisesti rannikkovesien osalta maatalouden ja haja-asutuksen jätevesien kuormitukseen puuttuminen sekä myös viemäriverkoston parantaminen. Toimenpideohjelmaa on valmisteltu ja mukaan otettavista toimenpiteistä on neuvoteltu yhteistyössä mm. vesihuoltopäällikön, maaseutupäällikön, kaupungingeodeetin, kaupungin viherpalvelun ja Haminan Satama Oy:n edustajan kanssa.

Toimenpideohjelmaa esitetään tarkistettavaksi vuosittain toukokuun loppuun mennessä. Tarkistamisen yhteydessä selvitetään mm. toimenpiteiden toteutustilanne. Tarkistamisen yhteydessä voidaan toimenpideohjelmaan ottaa mukaan myös lisää toimenpiteitä Itämeren tilan parantamiseksi. Toimenpideohjelman tarkistamisesta vastaa ympäristötoimi.

Itämeri-toimenpideohjelman mukaiset käytännön toimenpiteet on tarkoitus toteuttaa pääosin hallintokuntien vuotuisten määrärahojen puitteissa.

Valmistelijat: ympäristönsuojelusihteeri Kirsi Seppälä p. 749 5032 ja ympäristötarkastaja Katja Lehtonen, p. 040 503 1043.

Ympäristöpäällikön ehdotus:

Esitetään seuraavan toimenpideohjelman hyväksymistä kaupunginhallitukselle:

TOIMENPIDEOHJELMA ITÄMEREN TILAN PARANTAMISEKSI

HAMINAN KAUPUNKI

1. Pistekuormituksen vähentäminen

Toimenpiteet:

1.1. Viemäriverkoston parantaminen

- Jätevesiviemäriverkoston saneerausta lisätään.
- Jäteveden ylivuodot pyritään minimoimaan ja ylivuotoja minimoimaan erityisesti huonokuntoisia ja sekaviemäröityjä verkostonosia saneeraamalla.

- Kiinteistönomistajia kehoitetaan johtamaan kiinteistöjen kuivatus- ja sadevedet hulevesiviemäriin, jos ne johdetaan nykyisin jätevesi- tai sekaviemäriin.

Toteutus: Vesihuoltolaitos **Toteutusaika:** alkaen v. 2008 eteenpäin
Perustelut: Huonokuntoisten vuotavien viemäreiden ja käytössä olevien sekavesiviemäreiden vuoksi Haminan kaupungin jätevedenpuhdistamolle tulevan laskuttamattoman jäteveden eli ns. vuotoveden osuus on korkea. Suuri vuotovesimäärä aiheuttaa ajoittain ylivuotoja mereen ja toisaalta myös heikentää puhdistustulosta. Viemäriverkoston saneerausella vuotovesimäärää ja puhdistamon puhdistustulosta voidaan parantaa ja näin mereen menevää kuormitusta vähentää.

1.2. Jätevesien puhdistuksen parantaminen

- Jätevesienpuhdistus keskittyy alueella v. 2011 mennessä. Virolahti johtaa tällä hetkellä jo jätevetensä Haminan Nuutniemen jätevedenpuhdistamolle siirtoviemäriä pitkin. Miehikkälän kunta on tehnyt päätöksen jätevesien johtamiseksi myös siirtoviemärin kautta Haminan jätevedenpuhdistamolle.
- Haminan Nuutniemen jätevedenpuhdistamon jätevedet tullaan johtamaan siirtoviemärillä Kotkan Mussalon jätevedenpuhdistamolle vuoteen 2011 mennessä. Nuutniemen puhdistamo jää ohiutusvesien puhdistamoksi, jossa tarvittaessa käsitellään rankkasateiden ja lumen sulamisen aiheuttamat suuret tulvavirtaamat. Nuutniemen jätevedenpuhdistamon pistekuormitus Haminanlahteen poistuu lähes kokonaan.
- Haminan Myllykylässä oleva kaupungin toinen pienempi jätevedenpuhdistamo poistuu käytöstä vuoteen 2011 mennessä. Myllykylästä rakennetaan siirtoviemäri Husulaan.

Toteutus: Vesihuoltolaitos, yhteistyö Haminan, Kotkan, Virolahden ja Miehikkälän kuntien vesihuoltolaitosten kanssa. **Toteutusaika:** v. 2008-2010.

Perustelut: Yhdyskuntien jätevesipuhdistuksen keskittäminen useiden pienien laitosten sijasta harvoihin suurempiin parantaa jätevesien käsittelyn tehoa ja toimintavarmuutta ja vähentää purkupisteitä Itämereen.

2. Hajakuormituksen vähentäminen

Toimenpiteet:

2.1. Maatalouden kuormituksen vähentäminen

- Selvitetään alueella sijaitsevat eläinsuojat ja tarkastetaan niiden lannan varastointitilat ja lannan käyttö.
- Pyritään mahdollisuuksien mukaan löytämään lannan vastaanottajat.
- Uudet maaseutuyrittäjät otetaan heti mukaan maaseututoimen ja ympäristötoimen yhteisen neuvonnan piiriin. Neuvontaa suoritetaan mm. tila- ja yrityskäyntien muodossa.

Toteutus: ympäristötoimi ja maaseututoimi. **Toteutusaika:** v. 2008 alkaen

- Viljelijöitä kannustetaan mm. tiedottamalla ja neuvonnalla erityis- tukisopimuksien mukaisesti maatalouden vesiensuojelua edistä- viin toimenpiteisiin, mm. suojavyöhykkeiden perustamiseen, las- keutusaltaiden, kosteikkojen ja pohjapatojen rakentamiseen. To- teutuskanavana ovat mm. maaseututoimen asiakasneuvonta ja lähetettävät viljelijäkirjeet sekä ympäristötoimen tarkastuskäyn- nit, joiden yhteydessä toimenpiteitä ja tietoa niistä voidaan jakaa. Viljelijöille pidettävissä koulutuksissa tiedotetaan lisäksi maata- louden erityisympäristötukijärjestelmän tarjoamista vesiensuoje- lulle hyödyllisistä vaihtoehdoista.

Toteutus: maaseututoimi ja ympäristötoimi oman toimivaltansa puit- teissa. **Toteutusaika:** jatkuvaa

- Kaupungin vuokrapeltoja ohjataan esimerkkipelloiksi maatalou- den vesiensuojelutoimenpiteiden osalta. Kaupungin omistamat pellot ja niiden viljelykunto tarkastetaan ja määritetään niille tar- kennetut toimenpiteet yhteistyössä viljelijän kanssa (esim. suo- javyöhykkeet, suorakylvömenetelmän käyttäminen, laskeutusalt- taat, ravinnetaseet).

Toteutus: maaseututoimi, ympäristötoimi, kaupungingeodeetti **Toteu- tusaika:** peltojen tarkastus v. 2008, erityisehdot vuokrasopimusten te- on yhteydessä

Perustelut: Itämeren suojelua ei voida nykyisestä merkittävästi edistää puuttumatta maatalouden aiheuttamaan kuormitukseen. Hajakuormi- tuksella on suuri vaikutus rannikkovesien tilaan. Eroosion vähentämis- toimenpiteillä on mahdollista parantaa veden laatua ja vähentää maata- louden aiheuttamaa kiintoaine- ja ravinnekuormitusta. Maatalouden eri- tyisympäristötuessa käytettyjä menetelmiä, suojavyöhykkeitä ja - kaistoja, laskeutusaltaita, kosteikkoja ja pohjapatoja on käytetty irron- neen ja virtaavan veden mukana kulkeutuvan kiintoaineen pysäyttämi- seen. Kiintoaineen pysäyttäminen pelloilla on vesiensuojelullisesti tehokkaampaa kuin toimenpiteet kiintoaineen pysäyttämiseksi uomissa. Suorakylvöllä tarkoitetaan viljan ja lannoitteen kylvämistä muokkaamat- tomaan maahan. Suorakylvöllä voidaan maanpinta suojata eroosiolta ympärivuotisesti. Suorakylvön etuna ovat myös pienemmät kustannuk- set. Kun kyntö jää pois, säästyy kustannuksia ja aikaa. Samalla tavalla myös tarkkaan mitoitettu ravinteiden käyttö peltolohkoilla säästää sekä rahaa että ympäristöä.

Kaikkein tulvaherkimmillä pelloilla paras keino vähentää vesistökuormi- tusta on ottaa ne kokonaan pois viljelykäytöstä. Kaupunki voi omista- miensa peltojen osalta pyrkiä vähentämään niiden aiheuttamia ravin- nepäästöjä vesistöihin. Kaupunki on solminut 5-vuotiset vuokrasopi- mukset viljelijöiden kanssa vuonna 2005.

2.2. Haja-asutusalueen jätevesipäästöjen pienentäminen

Toimenpiteet:

- Osuuskuntamuotoista viemäriverkoston rakentamista tuetaan eri- tyisesti vesiensuojelun kannalta tärkeimmillä haja-asutusalueilla. Siirtoviemärien rakentamisella mahdollistetaan asuinkiinteistöjen liit- tymisen viemäriverkoston uusilla alueilla.
- Erityiskohteiksi otetaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulko- puolella olevat tiheästi asutut alueet, jotka ovat lähellä viemäriä.

- Kannustetaan vesiosuuskuntien perustamista rakennetuille haja-asutusalueille.
- Tukitoimilla, kuten vesiosuuskunnille suunnatun suunnittelun avulla nopeutetaan viemäröimättömien alueiden liittymistä keskitettyyn vesihuoltoon.
- Tiedotuksella ja neuvonnalla kannustetaan kiinteistönomistajia uudistamaan ja parantamaan jätevesien käsittelyjärjestelmiä ennen ns. hajajätevesiasetuksen edellyttämiä määräaikoja.
- Kaikille eläintiloille tehtävien tarkastuskäyntien yhteydessä (ympäristötoimi) kiinnitetään huomiota eläinsuojan ja maito huonejätevesien käsittelyjärjestelmiin ja annetaan tiloille neuvoja ja tietoa jätevesien käsittelyyn ja tehostamiseen liittyen.

Toteutus: Vesihuoltolaitos, ympäristötoimi neuvonnan osalta **Toteutusaika:** v. 2008 alkaen

- Viemäriverkostoon liitettäviä maalle rakennettavia matonpesupaikkoja lisätään ja vanhoja vesistöissä olevia mattolaitureita poistetaan asteittain.

Toteutus: Viherpalvelut **Toteutusaika:** v. 2008 alkaen

Perustelut: Haja-asutusalueella yhden henkilön talousjätevesien orgaaninen aine ja kokonaisfosfori kuormittavat ympäristöä 6 - 8 - kertaisesti verrattuna vesihuoltolaitoksen viemäriin liittyneen asukkaan jätevesikuormitukseen. Jätevesien käsittelyjärjestelmien parantamisella nopeutetaan jätevesien käsittelyn tehostamista ns. hajajätevesiasetuksessa edellytetyyn määräaikaan verrattuna.

Maalle rakennetuilla matonpesupaikoilla voidaan vähentää vesistökuormitusta verrattuna vesistöissä olevaan matonpesulaituriin. Tutkimustulosten perusteella mattojen pesu vesistöissä likaa vesistöä, vaikka käytettäisiinkin mäntysuopaa tai muita vähäfosfaattisia pesuaineita. Runsas mattopyykki vedessä olevalla laiturilla voi aiheuttaa veteen paikallisesti sameushaittaa, hygieenistä likaantumista, kiintoaineesta johtuvaa roskaantumista ja leväkasvun voimistumista. Mattolaitureista luopumisella ja pesupaikkojen siirtämisellä maalle on merkitystä vesistökuormituksen sekä likaantumisen ja rehevöitymisilmiöiden vähentäjänä pesupaikkojen lähivesistöissä.

3. Pilaantuneiden sedimenttien ruoppaukset

Toimenpiteet:

- Orgaanisten tinayhdisteiden tai muiden haitta-aineiden pahimmin pilaamia alueita kunnostusruopataan. Kunnostusruoppauksia kohdistetaan niille satama-alueille, joissa on korkeat haitta-ainepitoisuudet sekä riski aineiden leviämisestä puhtaille ja jo puhdistetuille alueille.

Toteuttaja: Haminan satama Oy ja Haminan kaupunki **Toteutusaika:** v. 2008-2010

Perustelut: Haminan sataman edustan pilaantuneista sedimenteistä on tehty selvitys v. 2007. Haminan väylän ja satama-altaan ruoppauksille väylän ja satama-altaan syventämiseksi 12,0 m kulkusyvyyksille aluksille soveltuvaksi, ruoppausmassojen läjittämiseksi läjitysalueille sekä tributyyliiniapitoisten (TBT) ruoppausmassojen sijoitusaltaan rakentamiselle ja TBT-pitoisten massojen läjittämiseen läjitysaltaaseen on saatu Itä-Suomen ympäristölupaviraston lupa 8.2.2008. Luvasta on

valitettu Vaasan hallinto-oikeuteen ja sen käsittely on kesken. Satamaltaan ruoppaustyöt on tarkoitus suorittaa vuosina 2008-2010.

Kaupunkien edustan merialueilla pohjasedimentit ovat pilaantuneet useissa paikoissa teollisen toiminnan seurauksena. Viime vuosina haitallisimmiksi ja yleisimmiksi pilaantumista aiheuttaviksi yhdisteiksi ovat osoittautuneet orgaaniset tinayhdisteet, joista tunnetuin on tributyyliini (TBT), jota on käytetty laivojen ja veneiden pohjamaaleissa. Useissa ruoppauskohteissa sedimenttien haitta-ainepitoisuudet ovat niin korkeita, ettei niitä voi läjittää mereen, vaan sedimentit tulee läjittää erillisille läjitysalueille, jotka rakennetaan niin, etteivät haitta-aineet pääse merialueeseen. Meren pohjassa olevat pilaantuneet sedimentit voivat aiheuttaa haittaa ympäristölle myös muiden toimintojen takia. Mm. laivojen potkurivirrat ja jokidynamiikka voivat aiheuttaa sedimenttien kulkeutumista ja haitta-aineiden joutumista vesimassaan ja siinä oleviin eliöihin.

4. Laivaliikenteen jätevesipäästöjen vähentäminen

Toimenpiteet:

- Haminan Satama tehostaa alusjätevesien vastaanottoa ja selvittää rakennettavien laitureiden mahdollisuudet vastaanottaa alusjätevesiä kunnalliseen viemäriverkostoon.

Toteuttaja: Haminan satama Oy ja Haminan kaupunki **Toteutusaika:** alkaen v. 2008

Perustelut: Alusjätelainsäädännön mukaan kansainvälisessä liikenteessä olevat alukset voivat tyhjentää käsittelemättömiä käymäläjätevesiä mereen yli 12 meripeninkulman etäisyydellä ja käsiteltyjä jätevesiä 3 meripeninkulman etäisyydellä rannikosta. Satamaan jätettäessä jätevesistä joutuu maksamaan jätevesimaksun. Tällä hetkellä alukset eivät ole käyttäneet mahdollisuutta jätevesien jättöön. Laivaliikenteen mereen päästämät jätevedet vaikuttavat suoraan meren rehevöitymiseen. Yhtenä tehokkaana keinona edistää jätevesien vastaanottoa on varustaa rakennettavat laivapaikat asianmukaisin vastaanottolaittein.

5. Veneilyn jätevesipäästöjen vähentäminen

Toimenpiteet:

- Pienvenesatamien jätehuollon parantaminen rakentamalla alueelle lisää septitankkien vastaanottoasemia.

Toteutus: Viherpalvelut (tekninen toimi) **Toteutusaika:** v. 2008 alkaen

Perustelut: Pienveneiden septitankkiverkosto on vielä liian suppea ja varsinkin suurille huviveneille on tarjolla vähän tyhjennyspaikkoja.

6. Itämeri-tietoisuuden lisääminen

- Kuntien asukkaita ja yrityksiä informoidaan Itämeren tilasta ja keinoista tilan parantamiseksi mm. luomalla ympäristötoimen Internet-sivuille Itämeri-aiheinen teema.
- Itämeri –toimenpideohjelmasta laaditaan esite, jossa esitetään toimenpideohjelman lisäksi myös muuta Itämeri-tietoutta. Esite laitetaan saataville mm. kaupungin asiakaspalveluun ja kirjastoihin sekä sähköisenä versiona ympäristötoimen perustettaville Itämeri-aiheisille sivuille.

Toteutus: ympäristötoimi **Toteutusaika:** v. 2008

Perustelut: Ympäristöasioihin ja varsinkin vesiensuojeluun liittyvällä valistuksella ja tiedottamisella lisätään kuntalaisten tietoisuutta omien toimenpiteiden vaikutuksesta lähiympäristöön ja vaikutetaan näin ympäristömyönteiseen käyttäytymiseen.

TOIMINTAOHJELMAN PÄIVITTÄMINEN JA TOIMIEN RAHOITTAMINEN:

Toimenpideohjelma tarkistetaan vuosittain toukokuun loppuun mennessä. Tarkistamisen yhteydessä selvitetään mm. toimenpiteiden toteutustilanne. Tarkistamisen yhteydessä voidaan toimenpideohjelmaan ottaa mukaan myös lisää toimenpiteitä Itämeren tilan parantamiseksi. Toimenpideohjelman tarkistamisesta vastaa ympäristötoimi. Itämeri-toimenpideohjelman mukaiset käytännön toimenpiteet toteutetaan pääosin hallintokuntien vuotuisten määrärahojen puitteissa.

Asiantuntijan kuuleminen:

Ympäristönsuojelusihteeri Kirsi Seppälä oli asiantuntijana esittelemässä tämän pykälän asian.

Ympäristölautakunnan päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä edellä olevan ympäristölautakunnan esityksen Haminan kaupungin toimenpideohjelmaksi Itämeren tilan parantamista varten lisäyksellä, että rantojen kunnostamiseen ja salmien virtaamien parantamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Kaupunginhallituksen päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi:

Ympäristölautakunta